

T Á R C Z A.

JELENTÉS

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM SZÉCHÉNYI ORSZÁGOS KÖNYVTÁRA
ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1908. ÉV UTOLSÓ NEGYEDÉBEN.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga a lefolyt évnegyedben köteles példányokban 2950 drb, ajándék útján 181 drb, vétel útján 74 drb, áttétel útján 78 drb, összesen 3283 drb nyomtatvánnyal gyarapodott. Ezenfölül köteles példány czimén beérkezett: alapszabály 226 drb, egyházi körlevél 54 drb, falragasz 2095 drb, gyász-jelentés 1140 drb, hivatalos irat 245 drb, műsor 324 drb, per-irat 6 drb, szinlap 1218 drb, zárszámadás 308 drb, különféle 732 drb, összesen 6348 drb apró nyomtatvány. Vételre fordított 597³⁴ korona.

Ajándékaikkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát: A Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa, Balás Károly Kassa, Bosnyák-hercegovinai orsz. kormány, Budapesti tudományegyetem bölcészeti kara (64 drb), Chyzer Kornél, Direktion der k. k. Hofbibliothek Wien, Dobján László, Dollinger Gyula, Dunamelléki ág. h. ev. püspök Pápa, Fehér Ipoly Pannonthalma, Fejérpataky László, Főrendiházi iroda, Fraknói Vilmos, Gondos Miksa, Gulyás Pál, Györi Tibor, Handelsministerium Wien, Havass Rezső, Herman Ottó, Huttkay Lipót Eger, József műegyetem rektora, Julián-egyesület, Karsch-Haack F. Berlin, Képviselőházi iroda (14 drb), Kicska Emil, Kubinyi Viktor New-Jersey, Kungl. bibliotheket Stockholm, Kuthy Zoltán, New-York, Magyar heraldikai és geneológiai társaság (3 drb), M. kir. állatorvosi főiskola, M. kir. közp. statisztikai hivatal, M. kir. orsz. meteorológiai s földm. intézet, M. kir. orsz. vízépítési igazgatóság, M. kir. posta- és távirtd. igazgatóság, Magyar mérnök- és építészegylet, Magyar Nemzeti Múzeum igazgatósága, Magyar Tudományos Akadémia (18 drb), Mahler Ede, Marczali Henrik, Marquart et C. Berlin, Mazuch Ede Ungvár, Nemzetközi hűtőipari kongresszus, Országos állatvédőegyesület, Petrov A. St. Peterburg, Poliklinika

igazgatósága, Popovici József (2 drb), Porcia Alfonz Porcia (5 drb), Réthy László, Sándor Imre Kolozsvár, Sepsiszentgyörgy tanácsa, Stät. Central-Commission Wien (5 drb), Szilágyi István-kör Máramarossziget, Szilassy Zoltán, Tas József, Ter- Mikaelian, Edschmiatsin, Vallás- és közokt. minisztérium (5 drb), Walter Gyula.

Nevezetesebb szerzemények: 1. Medgyesi Pál. Praxis pietatis, Lőcse, 1638. 2. Károlyi G. Szent biblia. Amsterdam, 1700. 3. Kithonich F. Directio methodica. Ed. III. Tyrnaviae, 1700. 4. Kithonich F. Centuria, 1700. 5. Index corporis juris Hungarici. Tyrnaviae, 1699. 6. Forma processus judicii criminalis. Ed. II. Tyrnaviae, 1697. 7. Comenius J. A. Orbis sensualicem trilingui. Cibinii, 1684.

A könyvtár helyiségeiben a lefolyt évnegyedben 13.118 egyén 31.059 kötet nyomtatványt használt, kölcsönzés útján pedig 456 egyén 1022 kötetet.

A lefolyt évnegyedben 2492 munka osztályoztatott, a melyekről összesen 2997 czédula készült. Kötés alá készítettet 418 munka, 494 kötetben. A köteles példányok átvételére berendezett helyiségbe ezen idő alatt 580 csomag érkezett; ugyaninnen 671 levél expedíátatott, a miből 176 reklamálás volt.

Az 1897: XLI. t.-cz. intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosok ellen peres eljárás megindítása 12 esetben kéretett. A már megelőzőleg megindított peres eljárások eredményeként pénzbüntetés és kártérítés fejében az egész 1908. év folyamán befolyt 164.79 korona.

II.

A *kézirattár* az 1908. év negyedik negyedében hivatalos küldemény útján 1 újkori kézirattal, vétel útján 57 újkori kézirattal, 15 drb kódex-töredékkal, 121 irodalmi levéllel és 56 irodalmi analektával, a levéltárból való áttétel útján 4 újkori kézirattal, 22 irodalmi levéllel és 7 irodalmi analektával gyarapodott. Vételre összesen 776 koronát fordítottunk.

A szerzett anyagból különösen ki kell emelnünk gr. Széchenyi István két kötet naplótöredékét 1818-iki balkáni útjáról; gr. Keglevich Jánosné, Zichy Adél 15 kötetre terjedő napló-jegyzeteit az 1822—36. évekből, a Fáy András birtokából származó kéziratokat, melyek közt találhatók a Kisfaludy Sándor és Károly hagyatékára vonatkozó okmányok és levelek, a Nemzeti Színházat illető irományok s Fáy András két emlékkönyve, melyekben úyszólva összes szereplő író-barátai kéziratát gyűjtötte egybe; Tompa Mihály egy halotti beszédének kézírata; továbbá Kencser (Klein) Ilona tanítónő gyűjtése, mely a kézirattár birtokában lévő, ugyancsak tőle származó népdalgyűjteményt egészíti ki. Az irodalmi levelek közül gr. Széchenyi István és Arany János egy-

egy levelét, Zichy Mihály Zichy Antalhoz írott, továbbá Szemere Bertalan és Fáy András leveleit kell kiemelniük.

Az újabb szerzemények földolgozásán kívül folytatódott a régebbi szerzeményeké; a személyzet munkásságát főleg a Nagy Iván és a Sólyom-Fekete Ferencz hagyatéka vette igénybe, melyek közül a Nagy Iván-féle végleges elintézészt nyert.

Az évnegyed folyamán 54 kutató 124 kéziratot és 491 irodalmi levelet használt. Kikölesönöztünk 9 esetben 30 kéziratot és 12 fényképet.

III.

A *hírlapkönyvtár* a lefolyt évnegyedben köteles példányok útján 71 évfolyam 20.260 számával, ajándék (illetőleg áttétel) útján 16. évfolyam 3.812 számával, vásárlás útján 2. évfolyam 143 számával, összesen 89 évfolyam 24.215 számával gyarapodott.

Vásárlás: Záreczky Bélánétól a «Nemzeti Ujság» 1848 márczius 19-iki melléklete (2 kor.) és folytatólag amerikai magyar lapok. — Ajándék, folytatólag: a Nemzeti Kaszinótól külföldi lapok (egyelőre elkönyveltettek: Новоя Время, Neue Freie Presse, Fremdenblatt és Die Vedette 1906—8. évi számai) s a rio de janeiro-i Biblioteca Nacionaltól a Diario Official 1908. évi számai.

Az évnegyed folyamán a könyvtárban 1166 olvasó 1311 hírlap 2110 évfolyamát 2333 kötetben, házon kívül 30 olvasó 38 hírlap 77 évfolyamát 84 kötetben, összesen 1196 olvasó 1349 hírlap 2187 évfolyamát 2417 kötetben használta.

Átnézetett 89 évfolyam 18.237 szám. Czéduláztatott 441 évfolyam, közte 32 új lap.

A nyomdai kimutatással érkezett köteles példányok a gyarapodási naplóba irattak s a nyilvántartó czédulakatalógusba vezetettek és a számonként küldött hírlapokkal együtt betürendbe osztályozva elhelyeztettek. A csomagküldeményben hiányzott hírlapszámok azonnal reklamáltattak és följegyeztettek, de időnként a bekötés alá rendezéskor is történt reklamálás.

IV.

A *levéltár* a lefolyt évnegyedben vétel útján 953, ajándék útján 299, a kéziratárból való áttétel útján 240, összesen 1422 drb irattal gyarapodott.

Vételre fordítottatott 1575 korona.

A családi levéltárak száma a lefolyt évnegyedben a Rhaell-család levéltárával gyarapodott, a melyet Bujanovics Sándor udvari tanácsos letéteményezett Fest Lajos eperjesi ügyvéd útján. Ezzel a letéteményezett családi levéltárak száma 85-re emelkedett.

Ajándékaikkal Gömörly Gusztáv cs. és kir. őrnagy, Szalay László min. tan., Thallóczy Lajos osztályfőnök, idősb Szinnyei József kir. tanácsos és Wertheimer Dezső gyarapították a levéltárat.

A törzsgyűjtemény gyarapodásából az ujabbkori iratok csoportjára esik 1189, az 1848/49-es iratokéra 5, a czimereslevelekére 3, a gyászjelentések csoportjára 224 és a kisebb czéh-iratokéra 1 drb.

A czimereslevelek és nemesi iratok csoportja a következő darabokkal gyarapodott.

1. 1559 augusztus 5. Augsburg. I. Ferdinánd czimereslevele Eczech János és Márton részére. 2. 1633 november 19. Bécs. I. Ferdinánd czimereslevele Kovik Gergely részére. 3. 1658 május 10. Pozsony. III. Ferdinánd czimereslevele Banowszki Simon részére. Azonkívül az elmúlt évnegyedben földolgozott Újházy levéltárban őriztetik a Pulszky-családnak 1741 szeptember 13-án Pozsonyban Mária Teréziától és az Újházy-családnak II. Mátyástól 1609 december 13-án Pozsonyban nyert czimereslevele, valamint a Rhaell-család levéltárában a családnak 1558 szeptember 6-án Bécsben I. Ferdinándtól nyert birodalmi és 1601 márczius 1-en Prágában II. Rudolftól nyert magyar czimereslevele.

A nevezetesebb szerzemények közé tartozik gróf Andrassy Gyulának 1849 október 8-án Stambulból Kossuthhoz írt levele, melyben a Viddinben tartózkodó emigránsok érdekében a portánál tett lépések eredménytelenségéről számol be, a mely a gróf Kreith-féle gyűjteményből vásároltatott meg, továbbá a néhai Szelinovits Bódog hagyatékából származó iratok között a Pesti Hazai Első Takarékpénztár alapítására vonatkozó iratok.

A lefolyt évnegyedben 97 kutató 42.468 drb iratot használt. Kikölcsönöztetett 4 tértvényen 36 drb irat.

A negyedévi szaporulat földolgozásán kívül földolgoztattak a III. negyedévben a Tanárky-féle hagyatékából vásárolt iratok, melyek darabszámairól már a múlt évnegyedi jelentésben történt beszámolás. Rendeztetett a Sólyom Fekete-féle gyűjtemény, melynek 1700-ig terjedő része borítékoztatott is. E gyűjtemény 5 drb XIV. századi, 25 drb XV. századi és 21 drb XVI. századi mohácsi vész előtti iratot, 29 drb középkori oklevél másolatot, 130 drb XVI. századi mohácsi vész utáni, 835 drb XVII. századi és 3238 darab XVIII—XIX. századi iratot, azonkívül 4 drb török iratot, 2 drb czéhiratot és 9 drb czirill betűs XVI. és XVII. századi iratot tartalmaz, az összes iratok száma tehát 4238 darab, ezek között 18 drb czimereslevél, melyek részletes kimutatása már a múlt évi II. negyedévi jelentésben közöltetett. Rendeztetett továbbá az Újházy-család levéltára, mely 1 drb XIII. századi, 12 drb XVII. századi, 360 drb XVIII. századi, 355 drb XIX. századi iratot, 7 drb genealógiai táblát, 4 drb iratjegyzéket és 1 drb térképet, összesen 740 darabot tartalmaz, továbbá a Rhaell-család levéltára, a mely már majdnem teljesen föl van dolgozva.